

DECISIVE DANCE

בשלה תשע"ג

EXODUS PARASHAS BESHALACH

15/17-21

Artscroll - Steve Chmash

20 Miriam was the leader of the women on her own merit, not because she was the sister of Moses and Aaron. She is described as a prophetess (verse 20) because she prophesied in Egypt, before Moses was born and when Aaron was still a child. Her prophecy was that her parents would give birth to a son who would redeem Israel (Sotah 13a); thus, from the very start of her "career" as a leader, hers was a voice of faith and inspiration.

26 20-21. The women sing. The Talmud (Sotah 11b) teaches, "In the merit of righteous women of that generation were the Children of Israel redeemed from Egypt." In addition to maintaining the spiritual vigor of the nation during the trying years of oppression, the women had greater faith than the men that there would be an eventual redemption, accompanied by miracles of great magnitude. This is why, Mechilta teaches, the song of the women — but not of the men — was accompanied by drums; so confident were the women that God would perform miracles that they prepared the drums to use in singing God's praises. Shelah finds an allusion to this superior role of the women in verse 21, where Miriam addresses the women in the masculine form, because they were on the level of the men.

18 HASHEM shall reign for all eternity!
19 When Pharaoh's cavalry came with his chariots and horsemen into the sea and HASHEM turned back the waters of the sea upon them, the Children of Israel walked on the dry land amid the sea.
20 Miriam the prophetess, the sister of Aaron, took her drum in her hand and all the women went forth after her with drums and with dances. 21 Miriam spoke up to them, "Sing to HASHEM for He is exalted above the arrogant, having hurled horse with its rider into the sea."

4 366 NER UZIEL

This verse raises a number of questions. First, why did Miriam encourage the women to dance and sing in the presence of the men? Such licentious behavior deviates sharply from the standards that the Torah sets forth. Second, what message are we to learn from the story of Miriam's song? The Torah does not contain even a single letter that does not convey an eternal lesson. Third, why did the women play instruments to express their gratitude to God, while the men used only their voices?

3 יד ותען להם מרים שירו לה' וגו' (טו, נל). יש לדייק מה שנאמר כאן להם, שהיא לשון זכר, ולמה לא נאמר בלשון נקבה ותען להן, הרי ענתה ודיברה רק אל הנשים.

76 מקנים אתכונו

מגד יוסף דעא

6

5

ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה, ותצאן כל הנשים אחריה בתופים ובמחלות: ותען להם מרים, שירו ליהוה כי גאה גאה, סוס ורכבו רמה בימ. (טו, כ-כא)
מדוע אמר משה רבנו "אשרה", לשון יחיד, ואילו מרים אמרה "שירו", וכללה את כל הנשים בשירתה?

יש לדייק בשגנוי לשון המקראות, שהאנשים אמרו "אשרה", ואילו הנשים אמרו "שירו". ונראה דכל שירת הנשים היתה לעודד ולחזק ידי האנשים שיפצחו בשירה כלשון "שירו", כי אין זה מדרבי הצניעות שתאמרנה הנשים שירה מעצמן ובעצמן. ואכן מכה זירנו הנשים נתעוררו האנשים לפתוח בשירה כלשון "אשרה".

7

מנחת מוכאל * פרשת בשלה דעא

הנשים הצדקניות שבמצרים היו אלה שחזקו את בעליהם באמונה, הן האמינו שיש עתיד לעם ישראל, בעוד שבעליהן היו מלאי יאוש. הבעלים עמדו וגירשו את נשותיהם, ואילו מרים קמה והכריזה "גזירתך קשה משל פרעה".

אכן במגמה ובתכלית היציאה לא דמו הנשים לאנשים. כי יציאת מצרים כשלעצמה אינה תכלית, כל תכליתה היא קבלת התורה על הר סיני ותרי"ג מצוות, כדכתיב אשר תעבדון את האלקים על ההר הזה, ובזה נבדלים הנשים מהאנשים.

חזקיהו המלך לא אמר שירה על מפת סנחריב, משום שלא אירע הנס בזכותו; הקבי"ה אמר שיביא את הישועה "למעני ולמען דוד עבדי". כך היה גם במצרים; משה רבנו לא היה יכול אלא לומר את השירה בעצמו: "אשרה". אך הנשים, שבזכותן באה תגאולה, אמרן שירה בעצמן; כולן כאחת אמרו "שירו לה". *

לכן כשבאה מרים לנשים בהצעה לצאת בתופים ומחולות להלל לשבח לה' על כל הנסים והנפלאות שעשה עמנו והוציאנו ממצרים, תמהו הנשים החכמניות בטענה שמאחר ואנו פטורים מתלמוד תורה וכל תפקידנו לשאת בעול הבית ובגידול הילדים, אין מוטל עלינו לצאת בתוף ומחול.

8 לכן אמרה להן מרים, אתן הנשים המסייעות לבעלין בלימוד התורה וקיומה, בזכות זו שרכבו גדול כשל בעלין, וכמו שאמרו חז"ל נשים במאי זכיון כמה שמסייעות לבעליהן בלימוד התורה, אם כן גם אתן שייכות בתכלית יציאת מצרים וראויות אתן לצאת בתופים ומחולות.

* לזה "ותען להם מרים" בדוב חכמתה צאנה וראנה בנות ישראל "סוס ורכבו רמה בימ" הקב"ה הטיל לים לא רק את הרכבים אלא גם את הסוסים, ולכאורה מה עשו הסוסים שיענשו, אלא כיון שהם סייעו לרכביהם לרדוף אחרי בני ישראל נענשים, ואם במידת פורענות מרובה ענשם של המסייעים קל וחומר במידה טובה כפולה ומכופלת שכרם של המסייעים.

ונראה לפרש עוד, דמדוע מרים לקחה לעצמה יוזמה באופן מיוחד וגררה את כל הנשים אחריה לומר שירה לקב"ה בתופים ומחולות, מפני שמרים הנתנה לראות שאת כל דברי הנבואה שנבחה עוד לאביה שילד ממנו מושיעו

בחינה נוספת בשירת הים - "שירה חדשה" על גילוי ההשגחה הפרטית בכל רגע ורגע

9

ג. בחינה נוספת בשירתם של בני ישראל על ים סוף מבוארת בלשון תפילות שחרית "שירה חדשה שבחו גאולים לשמך הגדול על שפת הים יחד כולם המליכו ואמרו (טו, יז) ה' ימלך לעולם ועד". ומטבע לשון זו צריכה ביאור, מהי "השירה החדשה" שאמרו בני ישראל, שמשמעותה שיהודו ותמליכו ואמרו ה' ימלך לעולם ועד". מהו הדבר המחודש שנוכחו לראותו רק על שפת הים.

* ובהקדם ביאור הדברים יש לחבין מדוע לא אמרו בני ישראל שירה מז' כאשר נאלו ממצרים על כל הנסים והנפלאות שהיו להם, ובפרט לאחר הנס שרבות בני אדם עם רכושם הספיקו לצאת ממצרים ולהגיע לסוכות שהיתה במרחק מתלך ק"כ מיל, בזמן קצר כל כך שבצקם לא הספיק לחמץ ופי' ברשי"י יב, לו, וכן לפי דברי תרגום יונתן (ע"פ יט, ד: "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי") נעשה להם נס מופלא שנישאו על עננים פסח לירושלים לאחר המזריה לעשות שם את הפסח - וכי לא היתה שעה זו מתאימה לומר שירה, ומדוע לא אמרו שירה אז אלא רק לאחר קריעת ים סוף ומפלת המצרים.

ו נראה ביאור הדברים, "שירה" פירושה צירוף של רשמים ומאורעות, צלילים וקולות כמו ציור המצייר תמונה שיש בה פרטים ומרכיבים רבים, כך גם המשורר קותב שירה אמיתית רק כאשר כל הפרטים והחלקים נאספים ובאים לידי ביטוי ללא העלמה. מספרים על אחד מגדולי המוסיקאים שניצח על תזמורת בה ניגנו יותר ממאה נגנים, שזרק את מטה המנצחים באמצע לאחר ששמע צליל לא נכון ולא היה מסוגל לסבול זאת. וכך גם שירה של תורה לא יכולה להיות אלא אם כן, כל המאורעות, כל ההתרחשויות, כל הצלילים - מצטרפים.

הנה כי כן, גם לאחר שחסידיימה תקופת שיעבוד מצרים בעשרת המכות ובנס ההצלה על כנפי נשרים, ומאורעות כבירים אלו ודאי היו זכרים מופלאים המעוררים התפעלות בלתי רגילה - אבל שירה עדיין אי אפשר היה לומר. משום שלשירה חכוללת בתוכה את כל הרשמים והקולות אי אפשר היה לצרף את הצלילים הצורמים של ימי השעבוד הנורא במצרים, שנות הסבל והצער בעבודת הפרך בחומר ובלבנים, גזירות זריקת כל הבן הילוד ליאור ורחיצת פרעה בדם הילדים ועוד.

10 אולם בשעת קריעת ים סוף וטביעת פרעה וחילו בתוכו, נוכחו בני ישראל לדעת שגם בשעת הסתר הפנים הגדול בעת השעבוד במצרים, השגחה הקב"ה השגחה פרטית על כל צער וכאב של כל אחד ואחד מבני ישראל. כמבואר בדברי חז"ל (מכילתא; הובא ברשי"י ע"פ טו, ה) "תחמת יכסימו ירדו במצולת כמו אבן" - כמו אבן, ובמקום אחר צללו כעופרת ובמקום אחר יאכלמו כקש, הרשעים קש חולכים ומטורפין עולין ויורדו, בניונים כאבן, והכשרים כעופרת שנתו מיד". והיינו שמלבד העונש הכללי של המצרים "מרכבות פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו בים סוף", היה גם דין פרטי ומיוחד על כל אחד ואחד מהמצרים, ודנו אותם כפי התנהגותם עם בני ישראל בשעה שהיו במצרים. הרשעים שהתנהגו באופן אכזרי טבעו "כקש - חולכים ומטורפין עולין ויורדו", הבנונים שלא התנהגו כל כך באכזריות טבעו "כאבן", והכשרים שבמצרים טבעו "כעופרת", מיד ללא יסורים. בשעה זו, ראו בני ישראל שהשגחה הפרטית על כל אחד ואחד לא היתה רק בשעת המכות כפי שראו במכת דם כנים ערוב וחושך כידוע, ולא רק בעת שהקב"ה בא להציל את בניו ולחוציאם מבית עבדים - אלא גם בימי השעבוד חמר היתה השגחה פרטית בתכלית הדקדוק, ובשעה שכל מצרי עמד ותכה אש ישראל ושיעבד אותו בפרך, עמדת החשגחה והסתכלה לראות * בדיוק כיצד הוא נוהג, ואחר כך בעת טביעתם בים דנו אותם על כך ושלמו להם איש כמעולו.

11 וזהו ביאור "השירה החדשה" שיישבו גאולים על שפת הים". והיינו, שנוכחו לראות על שפת ים סוף דבר שלא הכירו בו עד אז - שאף בשעת הסתר הפנים וקדקד הקב"ה והשגחה על צערו וכאבו של כל אחד מישראל. ולכן כאשר נתגלתה להם מידת טובו אהבתו והשגחתו של אבינו בשמיק שהיה עמם תמיד גם בימי חגלות הקשים - רק אז יכולה לבקוע מפייהם שירה שבה צורפו באופן מלא ומושלם כל הצלילים והמאורעות שבערו עליהם, שירה חכוללת את השגחתו והנהגת השייית בכל גווניה, כשירת מקהלה אדירה על ריבוי צליליה.

לפי זה מבואר היטב מה שאמרו בני ישראל ב"שירה חדשה" - "ה' ימלך לעולם ועד". והיה מקום לפרש שבני ישראל אמרו "ה' ימלך" לשון לחבא, שמלכותו של הקב"ה תחיה לעולם ועד. ברם בתרגום אונקלוס פירש: "ה' ימלך" מלכותא קאם לעלם ולעלמי עלמיא. ויחי מלכותא קאם" היינו שמלכותו של הקב"ה בכל העולם עומדת והיתה, וכן תכון מלכותו לעולמי עולמים. ולפי המבואר הדברים מוסתמים, שהרי שירתם על שפת הים היתה לאחר שראו את המצרים טובעים כל אחד כפי דינו המיוחד ונוכחו לדעת שיהי מלכותא קאם לעלם ולעלמי עלמיא - הקב"ה משגיח ומדקדק בהשגחה פרטית בכל רגע ורגע, בכל זמן ומצב, על כל אחד ואחד.

12 הט"ז בדברי דוד כתב שמרים אמרה את כל השירה כמו משה, אלא שהפסוק קיצר ולא זכר רק הפסוק הראשון ע"ש. וכן נראה מהא דאיתא במכילתא כאן (פ"ו): "מגיד הכתוב כשם שאמר משה שירה לאנשים כך אמרה מרים שירה לנשים שנאמר "שירו לה" וגו'. וכן מוכח מרש"י שהביא על הפסוק "זה אלי ואנוהו" אף דרשת חז"ל: "ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים, ומוכת שאף השפחות אמרו פסוק זה.

13 וא"כ צ"ב מדוע הזכירה התורה כשירת הנשים רק את הפסוק הראשון, ותירצו של הט"ז שהכתוב קיצר, נראה דוחק קצת, שא"כ היה די שיאמר "ותען להם מרים שירו לה" ולא יותר.

14 ונראה לבאר ע"פ דברי העמק ברכך שהבאנו לעיל (טו, א), וז"ל הנוגע לעניינינו: "הרי נתבאר דלדין שירה על הנס צריך ביה תרתי: גבורות ה' בשלימות (וכן) וגם הטבות השם שיהיה הטבה שלמה, וכן מבואר הוא בשירת "אז ישיר" המתחלת "אז ישיר משה וגו' ויאמרו לאמר אשירה לה". פי', למה אשירה לו על נס זה - מפני "כי גאה גאה", שנתגאה על הגאים ונתגדל שמו והכירו גבורותיו של הקב"ה. "סוס ורוכבו רמה בים", כפרשי"י שהיה הסוס מקושר לרוכבו, והיינו גבורות בתוך גבורות. וגם "עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה", והיינו הטבות ה' - ולפיכך "זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו". עכ"ל הנצרך לעניינו.

15 והנה בהמשך דבריו הביא את דברי הגר"ח על הפסוק (תהלים יג, ה): "ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך", פי' אף שיש לי בטחון גמור בישועתך, בזה רק יגל לבי בישועתך", אבל מחי "אשירה לה" - "כי גמל עלי", לאחר שגמל עלי, והיינו שאין אומרים שירה אלא לאחר הנס. וכתב העמק ברכך, דהטעם משום ששירה צריכה גם כן גילוי גבורות ה', ואין הכרה בגבורותיו עד שנעשה הנס, אבל דין הוראה אין צריך בה אלא טובות ה' גרידא, ושייך להודות על הטובה אף קודם קבלת הטובה, ונמצא שכך לשיר שירה בעיני טובות ה' וגבורות ה', וזה מתגלה ע"י הנס, אך קודם הנס, אף שהוכיח הנס ומאמינים בו, מ"מ עדיין אין לומר שירה, כי יש כאן טובות ה' ולא גבורות ה'. עכ"ל.

16 ולהאמור מבואר ששני הפסוקים הראשונים באים לתת טעם לאמירת השירה: לא מיבעיא הפסוק הראשון שבו כתוב להדיא "אשירה לה" כי גאה גאה, סוס ורוכבו רמה בים", וזה מצד גבורות ה' שהתגלו בקריעת ים סוף, אלא גם הפסוק השני "עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה" מוסיף לתת טעם לאמירת השירה - מצד טובות ה' עלינו, והשירה עצמה מתחילה בפסוק: "זה אלי ואנוהו".

17 והנה לעיל (טו, א) הארכנו לבאר שאותו חסרון באמונה שהיה בישראל קודם קריעת ים סוף, שעליו העידה התורה שהוא נשלם כאשר ראו את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, ורק אז "נאמינו בה" ובמשה עבדו", היה שלא האמינו בשלימות שניסי מצרים נעשו לטובתם, והשבו שהם נעשו בעיקרם לכבודו יתברך בלבד, ועל כן בעמדם בסכנה לפני הים חששו שמה ימותו עתה ביד מצרים, ורק בקריעת ים סוף כאשר מתו המצרים וישראל יצאו לחירות עולם, אז נתברר להם בשלימות שהכל נעשה גם לטובתם (ע"ש באריכות). ועל גילוי זה אמרו "עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה", ורק על ידו נתחייב באמירת השירה וכנ"ל. אכן נשים צדקניות היו בטוחות שה' עושה להם ניסים, וע"כ כבר היו מחוייבות באמירת שירה מצד טובות ה' עליהם, אלא שאין אומרים שירה אלא בצירוף גילוי גבורות ה', וזה היה לאחר הנס, וממילא כבואו לומר שירה לא היו צריכות לומר שני טעמים לחיובן באמירת השירה, ודי היה בגילוי של "כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים", שהוא הגילוי של גבורות ה', כדי לתת טעם לאמירת השירה. ולכן הזכירה התורה מתוך שירתם רק את הפסוק הזה, כי הוא הסיבה לכל אמירת השירה אצל הנשים.

18 והנה הריב"א הקשה מדוע כתוב "ותען להם" [לשון זכר] ולא "תען" [לשון נקה]. ובדברינו י"ל דמרים רמזה בזה לאנשים, שהנשים אינן צריכות לאמירת "עזי וזמרת יה" כדי לומר שירה, אלא אמירת "שירו לה" לבה מחייבת אותן.

19 ולהאמור יש לפרש את דברי חז"ל שאמרו במדרש רבה (במדבר פ"א, ב): "זהבא בזכות מרים שאמרה שירה על המים, שנאמר "ותען להם מרים שירו לה", ובמי באר (במדבר כא, יז) "אז ישיר ישראל את השירה הזאת". וקשה, שהרי אף משה ובניו שרו את שירת הים (וע"ש כפי מהר"ם). אלא שמרים אמרה שירה רק על המים, כלומר על גבורות ה' שנעשו במים, ולא היתה זקוקה לראות את המצרים מתים כדי לומר שירה, ואילו האנשים לא היו יכולים לשיר עד שראו בעיניהם את מצרים מת על שפת הים, ונתבררו להם טובות ה' עליהם.

הנה אמרו חז"ל על ענין שירת הים (סנהדרין ל"ט ע"ב) באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא, אמר להן הקדוש ברוך הוא: מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה לפני? - אמנם בתוספות על התורה הביאו בשם המדרש ותען להם מרים להם לשון זכר, להן הוה לה למימר, אלא למלאכי השרת ענתה מרים, שהתרעמו אם זכרים קדמו לנו בשירה למה יקדמו גם הנקבות, על כן ותען להם מרים, למלאכי השרת שירו לה:

והקשה החתם סופר הלצ אין מקרא יוצא מידי פשוטו שלנשים ענתה שירו להשם, ועוד יש לדקדק מאי טעמא לא אמרה שירה אלא על מפלת מצרים ולא על גאולת ישראל כמו משה וישראל שאמרו: "נחית בחסדך עם זו גאלת" שהיא העיקר, ואילו מרים בשירתה התייחסה רק למפלתן של המצרים.

וביאר החת"ס עפ"י מה שאחז"ל (פסחים ק"ח) דנשים חייבות בארבע כוסות שאף הן היו באותו הנס והקשו תוס' דהיה לו לומר שהן עיקר הנס, שבזכות נשים צדקניות נגאלו א"כ לא אף הם היו באותו הנס אלא הן עיקר הנס.

וה"ל היא הנותנת דעיקר החיוב הוא על האנשים שלא היו ראויין להגאל והקב"ה גאלם בחסדו, אבל הנשים שבזכותם נגאלו האנשים, לא היו ראויים להתחייב כל כך במצות סיפור יציאת מצרים ועל זה אמרו שבכל זאת נשים חייבות, דמ"מ אף הן היו באותו הנס וזה טעם מלאכי השרת שהתרעמו, בשלמא זכרים ראוי שיקדמו למלאכי השרת שלהם נעשה נס שנגאלו, אבל נשים מאי טעמא יקדמו שהרי בזכות עצמם נגאלו.

ומוסיף החתם סופר דבאמת גאולת ישראל היתה בזכות הנשים, אבל לא הגיע זכותן לראות גם במפלת מצרים ועל זה סדרה מרים הנביאה את השירה על קפלת מצרים, שכזה היה חסד השם מיוחד מה שלא היה מגיע להם על פי דין לראות במפלת מצרים וזו היתה תשובתן של הנשים למלאכי השרת, כי להם נאה לשיר על ענין זה דייקא, כיון שעל עצמם גאולת מצרים הם נגאלו בדין ובזכות צדקותם.

כח התורה לשדר מערכות הטבע

למדנו מדבריו, דמי שעושה את רצון השם בשלימות אינו זקוק לנס בשביל לשדד את מערכות הטבע, לכן הנשים שהיו צדקניות היה הים צריך ממילא להבקע להם, וכמו שהביא האור החיים הק' (שמות יד, כז) על הקושיא המפורסמת דמצינו שנקרע נהר גינאי לפני רבי פנחס בן יאיר ומהי אם כן הגדולה בזה שנקרע הים לפני בני ישראל, ותירץ האור החיים דקריעת ים סוף היתה קודם מתן תורה, אבל, אחר נתינת התורה, אכן, תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה, ולעשות כל אשר יגזרו עליהם, וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא, ולזה תמצא כמו כן בשמים ובארץ ובכוכבים ובשמש וירח שלטו עליהם הצדיקים יחידים, ואין צריך לומר מרובים-כאשר תקק השם להם בעת הבריאה, והוא סוד אומרו (ישעיה מג א) בוראך יעקב וגו', ואמרו ז"ל (ויקרא לו ד) שאמר הקדוש ברוך הוא לעולמו מי בראך מי יצרך ישראל, והכל בכח התורה.

ה 17a גן בשלח נעול

ונראה לתרץ כל הקושיות, ויהי שבינת הים היתה יותר גדולה מבינת מצרים, ע"י רש"י (טו, כב) וז"ל, ויסע משה, (מכילתא) הסיען בעל כרחם, שעטרו מצרים סוסיהם

בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישועאל מוצאין אותם בים, וגדולק היתה בינת הים מבינת מצרים, שנאמר (שיר א) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף. לפיכך הוצרך להסיען בעל כרחם, עכ"ל. ונראה שפסוק זה דסוס ורוכבו רמה בים קאי בעיקר על הבינה שהיתה להם מסוסי מצרים וכמ"ש רש"י, והביאור הוא שירו לה' על כך שסוס ורוכבו רמה בים, היינו שהסוס שהיה מלא כסף וזהב רמה ה' בים ליתן לנו את כל העשירות הזה.

והנה עשירות הוא מצד אחר ברכה גדולה, שאפשר לעשות על ידה חסדים גדולים ומצוות רבות, אבל מצד שני העשירות יכולה לגרום דעה גדולה, וכמו שהיה באמת לכסף, כמבואר בגמ' ברכות (דף לב.), ודי זהב, מאי ודי זהב, אמרי דכי רבי ינאי כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם, בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל, וכיון שבינת הים גרמה להם חטא העגל ממילא אין ראוי לומר שירה באופן פרטי על זה

בלבד, ולכן אמרו כלל ישראל את כל השירה הגדולה וכללו בה עוד ענינים מלבד ההודאה על הבינה. אבל הנשים שלא חטאו בעגל, (ע"י מדרש תנחומא כי חטא י"ט), ולא נתנו את הזהב שלהן לעשיית העגל רק לנרבת המשכן (כמ"ש בתורה נדת הנשים למשכן), א"כ העושר היה להם רק לטובה ולא נכשלו על ידו בעברה, על כן יכלו הן לומר שירה באופן פרטי על בינת הים לבוד.

18

לפ"ז כך הוא ביאור הפסוקים, דאחר ששרו בני ישראל את שירה הים רצו גם הנשים לומר את השירה, ופנו אל מרים שתשיר עמהם כמו ששרו האנשים, אבל מרים שהיתה נביאה וידעה שרק האנשים עתידים להיכשל ע"י הבינה ולא הנשים, ענתה להם שאנו אין אנו צריכים לכל השירה הגדולה הזו, דכיון שבינת הים היא לנו אך לתועלת לעבודת ה' אנו יכולים לשיר רק פסוק אחד על בינת הים בפרשות, ואין אנו צריכים להוסיף כלום על זה כמו שהוסיפו האנשים, ומשום זה נזכר כאן שהיתה נביאה, שמכאן זה נצטמצמה שירתן רק לפסוק אחד.

והנה בתשובתה של מרים וכן בשירה הנשים היה רמז לאנשים על

22 In recent years, many attempts have been made to prove that the Torah regards men and women as equal, yet no one can deny that the Torah forbids women to offer testimony in a Jewish court of law. One cannot seriously claim that women are equal to men in their status in the face of this ruling.

Why, indeed, does the Torah consider a woman to have a lower halachic status than a man?

When they were first created, Adam and Chavah were but two aspects of a single, unified being, as it is written, "God created man in His image; in the image of God He created him, male and female He created them" (Bereishis 1:27). One facet of this being was male, the other female. At this stage of human development, male and female were inseparable — and perforce equal — elements of the being called "Adam."

→ Yet even at this early stage Adam's male component (*ish*) differed from the female component (*ishah*). The letter *yud* contained in the descriptive name *ish* and the letter *hey* contained in the name *ishah* are the first two letters of God's ineffable Name (*yud-hey-vav-hey*). The commentators explain that the placing of these two letters is significant — the *yud* of *ish* is located within the word (between the *alef* and *shin*), while the *hey* of *ishah* is located on the outer part of the word (at the word's end, following the *shin*). The placement of these letters defines the divergent spiritual essence of each of them: it tells us that man's spiritual role is internal, while woman's is external.

We touched on this concept in reference to the functioning roles of the three patriarchs and the four matriarchs in Jewish history (see p. 117-118). We explained that the patriarchs concerned themselves with the mystical aspects of divine worship, while the matriarchs endeavored to translate these lofty concepts into the practical language of our corporeal reality. Thus the accomplishments of the patriarchs in the mystical realm of internal reality were complemented and actualized by the accomplishments of the matriarchs in the practical realm of external functioning.

This is why, when the serpent wished to induce Adam and Chavah

to sin, he approached Chavah, rather than Adam. He knew he could conquer Adam through Chavah, for he understood that a woman's spiritual essence has a natural tendency to master the external aspects of reality. This aspect of feminine nature made her the more vulnerable of the two in the early hours of their existence, when the inclination for evil was still a force external to the human mentality. In this state, the serpent's spiritual venom first entered Chavah, and only then did it seep through into the internal realm of Adam.

23 God punished Chavah in a manner that was appropriate to her sin. Because she failed to manage her responsibility relative to the physical realm of the universe in accordance with God's decree, she lost control of the reins of power over the physical realm, and they were placed in Adam's hands. This is reflected in God's statement to her following the sin: "Your passion will be to your husband, and he will dominate you" (ibid., 3:16). Prior to the sin, the externally dominant strength of the female nature held mastery over the physical reality. As a consequence of her sin, woman forfeited this power which had made her equal in status to man.

This is why women may not give testimony in a Jewish court of law. When Chavah ate the fruit of the tree of knowledge of good and evil, she introduced the notion of sin into the world. God had permitted man only to look at this fruit and all it represented, but not to internalize its properties and make them part of himself through eating the fruit. Chavah sinned by internalizing an experience that was intended to be purely external. Through this act she effectively sabotaged her own nature, and from that moment on, woman lost her ability to maintain a state of total objectivity toward external events.

העמיד לחטוא כחטא העגל, ולכן כתיב ותען להם מרים, לשון זכר, שענתה גם לאנשים, לרמוז להם תוכחה שלא יבואו לידי עברה מרוב עושר שהשפיע עליהם הקב"ה עכשיו.

זאב יטרף

קצר

20

אמרו בזהר פרשת בא (ל"ח). הוא נהיר ליליא כיומא רתקופה דתמוז וחמא כל עמא דינוי דקב"ה הה"ד ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה, ע"כ. והוא תנא דמסיע לרבוי הגר"א דליל מ"ו בניסן אינו נקבה ככל הלילות אלא זכר כימים, שעל כן לא ה' הלילה מחשיך כסבע הלילות שהן נקבות רק מאיר כסבע הימים שהן זכרים. ונראה שאין כוונת הזוהר שלא שקעה חמה בסוף יום י"ד ונקשה יומא אריכא, דאי הכי אין זה ענין להך דיומא כלילה יאיר כחשכה כאורה דפירושו שחשך הלילה עצמו יש בו מפני אור היום, אלא האיר אור הלבנה כלילה הזה כאור החמה וכתהוא רכתוב בישע' (ל' כ"ו) והי אור הלבנה כאור החמה וכו'. ואיתא בגמרא פסחים (ס"ה) רב חסרא רמי כתיב והפרה הלבנה ובושה החמה וכתוב והי אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהי שבעתים כאור שבעת הימים לא קשיא כאן לעולם הכא כאן לימות המשיח, ופרש"י בעוה"ב והפרה הלבנה ובושה החמה שלא יהא בעולם אלא זיו זוהר ומראה שכינה, לימות המשיח יהי אור הלבנה כאור החמה, ע"כ. מכל זה שמע מינה תרת. שמע מינה רק לימות המשיח מאיר אור הלבנה כאור החמה, ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה. ושמע מינה דאורו של חמשה עשר בניסן דנהיר כיומא רתקופת תמוז, אין זה אך אורו של ימות המשיח, הכי הוא סבבן של ימות המשיח בזמן שהנאולה אינה מצד זכות הנגאלים רק הקב"ה בעצמו. הנואל והמוציא מן הגלות, לילות נעשים כימים כחשכה כאורה, ונקבות נעשים בזכרים באשה כאיש, והוא שנשתנה ליל שמרים לה' להוציא בני ישראל מארץ מצרים מכל הלילות, שבלילה זה שהשם הוא הנואל והוא המוציא — הוציאו ה' אלקין מצרים לילה, אורו אור של משיח לילה כיום יאיר. מצות אשה כמצות איש וחובת נקבה כחובת זכר. שאני ושאני לילה זה מכל הלילות.

21

תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו ופרש"י בדבר אחר מה תצעק אלי עלי הדבר תלוי ולא עליך כמו שנאמר על בני ועל פעל ידי תצוני. כלומר, עלי הדבר תלוי ולא עליך, כי אני הוא הנואל והמושיע, אנכי אלחם להם ואצילם ואין הדבר תלוי בתפלתך ובזכותך כמו שאמרת להם שאינו תלוי בתפלתם וזכותם. הרינו נוכחים לדעת, כי ישועת בני ישראל ונאולתם על הים כישועתם ונאולתם בליל שמרים ולימות המשיח, לא מצד זכות עצמם וזכות אבותם כי אם מצד השם יתברך לבד — ה' ילחם לכם ואתם תחרשו, מה תצעק אלי עלי הדבר תלוי ולא עליך. זאת היא שקמרה עלי מרים הנביאה בקחתה את החם בירה ותצאן כל הנשים אחריו בתפים ובמחלת. מפני שישועת הים שולפת בה הנחשת נאולת ליל שמרים והנחשת נאולה אחרונה לימות המשיח כי השם הוא הנואל והוא המושיע, על כן הניע זמן הארת לילה כיום ועליית נקבה למעלת ומדרגת זכר, ותען להם מרים שירו לה' וכו', לא ותען להן רק ותען להם לא שירנה רק שירנה כמו שקרואה שירת הנאולה לימות המשיח בלשון זכר, וכן שיר הישועה בליל שמרים, כך על הים בלשון זכר ענתה להם מרים לנשים לצאת בתפים ובמחלת, "שירו" לה' כי נאה נאה סוס ורכבו רמה בים,

As we have explained, woman was not created with this quality. Although her sharpest skills were manifest in the external world of physicality, she possessed layers of spiritual insulation that protected her from the adverse influences of external forces. After the sin, women were no longer able to remain completely objective to outside stimuli. When Chavah — the prototypical woman — bit into the forbidden fruit, the layers of spiritual insulation that had shielded her and protected her sense of objectivity were torn away, permitting outside influences to prevail upon her actions. This lack of objectivity — this tendency to internalize external experiences — is what renders a woman's testimony invalid in a Jewish court.

Based on this principle, Kli Yakar explains the reason Miriam and the women were permitted to sing and dance in the presence of the men at the shores of the Reed Sea. The experience of the miracles at the Reed Sea had elevated the Jewish people — men and women alike — to the spiritual level of Adam and Chavah prior to the sin. In this state, the destructive influences of the serpent's venom had no power. Human passions were directed only to God, and there were no negative spiritual consequences to men and women engaging in song and dance in such close proximity. This is the state the Jewish people will regain in the Messianic era, when they will regain the spiritual strengths Adam and Chavah possessed before they sinned. At that time, women will once again be equal to men.

In keeping with their natural tendencies, the women used external stimuli — the timbrels — to achieve and express their level of prophecy, while the men's prophetic experience was manifest from within, through their chanting to God and meditating on His awesome power.

In keeping with their natural tendencies, the women used external stimuli — the timbrels — to achieve and express their level of prophecy, while the men's prophetic experience was manifest from within, through their chanting to God and meditating on His awesome power.

הבחוקים יותר מן השכל לוקחים חלק בהכרה, הכל ביד ה' הטוב והמטיב. לידת הבנים שמשותף בעצר לפעמים זה רק כל זמן שאין גלוי מאה אחוז שזה מעשה השי"ת וחסדיו אבל המאמינים ורואים בחסדי השי"ת אין מקום לצער ולכן במציאות נשים צדקניות אינן בגיורת חוה כמבואר בחז"ל מפני שאין יצער רק שמחה מכל אופן ואופן זהו ההוספה של מרים. אמת המילים אותם מילים של משה, אבל להן היתה פה הרגשה חדשה הבנה והעמקה יותר מקודם. עד שהידים בתופים והרגלים במחולות צועקים שירו לה' זהו הוספה לכלל ולפרט ועי"ז זכתה מרים המעוררת ומחזקת לגלוי נבואה חדשה "הנביאה" המחדשת ופרשה שלמה בתורה.

ואולי גם הוספה של זכרי הרבים נוסף לעליה עצמותה גורם לזה.

בילקוט שמעוני (פנ"ו) "ויסע משה אמר ר' סימן לא כל הרוצה אומר שירה אלא כל מי שנעשה לו נס ואומר שירה בידוע שמוחלין לו על כל עוונותיו ונעשה כבירה חדשה. ישראל שנעשה להם נס ואמרו שירה נמחל להם עוונותיהם שנאמר ויסע משה, את ישראל שהסיען מעוונותיהם ע"כ וזהו שכתב הכלי יקר שמרומז בחיבת המחולות לשון מחילה עד כדי עליה מיוחדת לנשים שכתוב בתורה ותען להם מרים להן מיבעי ליה למימר — לשון נקיבה אלא להראות שנתעלו לדרגה של זכרים "להם", ע"כ וכל זה מחזיק והתפעלות הרגש לשמוע את ה"אשירה לה'", לא כפל דברי משה רק "אשירה" חדש, רואים אנו בזה גודל חשיבות חזרה והעמקה בידעות הישנות וכמה חשוב לחזור ולהתבונן עד כדי התפעלות בהודו אמונה ועבודת ה'.

28 חכמה ומוסר

כבראשונה. ומה יש העמקה יותר טעם שהשינו או על הים? ואהרי כי מרים אמרה, שירו לה' הוי"ו באותה השנה עצמה שהשינו על הים ולא נשכח ממנה נחשב לה כאילו חידשה שירה חדשה ונתקדשו כל התופים והמחולות של כל הנשים ועי"כ האריך הכתוב כ"כ במעשי קודמי הנשים הרי כמה גדול מה שעושה האדם, אז הוא עושה בהרגש תוק, בהשכל ודעת חזקה, ובאמונה שליטה.

ונראה לפרש, דהנשים סבורות היו שהם פטורים מלומר שירה, כדין מצאת עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות מהם, וכסבורים היו שדין אמירת שירה, הוא כדין אמירת הלל, וכמו שפטורות מאמירת הלל, פטורות הן גם מאמירת שירה. ולכן נאמר ותצאן כל הנשים אחריה בחופים ובמחולות, שרק יצאו במחולות, אך לא אמרו שירה, כי סבורות היו שהן פטורות, ובאה מרים ואמרה להן, כי באמירת שירה דינם כאנשים, שחייבות בזה שאף הן היו כאותו הגס, ואינו כשאר מצות עשה שהזמן גרמא, רק הוא מכח החיוב הודאה שיש לכל אלו שהיו בשעת הנס, ולכן כתבה התורה ותען להם מרים להם בלשון זכור, שאמרה להן מרים שבדין אמירת שירה דינם כאנשים ואף הנשים חייבות לומר שירה, ולכן שירו לה' כי גאה גאה.

אמנם יתכן להבין זה, ועמדנו ע"ז כעושה שי"ת מתוך דברי הסכא זצוק"ל:

הנה בספר כתר ראש להגאון רבי חיים וואלוין זצ"ל (באות נו) כתב שחידושי תורה נקרא כל מה שלומד ומתבררים הדברים יותר ובהגהות אהלי שם מביא ממדרש תלפיות בשם הו"א בן עזרא שחידושי תורה נקרא אחד מג' א) חידושים לכל, ב) הודו לזה ואפילו ישנים לאחריים. ג) אפילו ידע ונאכרו וחזרו ונתחדשו אצלו ג"כ נקרא חידושי תורה.

נמצא שבכל אופן שמתחדש בתורה בהבנת הענין בידעה ככמות או באיכות הכל נכלל בחידושי תורה ומגיל זה?

ואולי זה נימו כפרשה זו.

יתכן שכמו שהוספה כד"ת זהו חידושי תורה כן הוספה בעבודת ה' הרגש חדש, יותר עמוק, יותר מובן באהבת השי"ת, ביראתו, בחסדיו כל זה נקרא מדרגה חדשה.

זהו שאמרו חז"ל שמרים הנביאה שהיתה נביאה קודם משה בהיותה אחות אהרן לבר נהרגשה כ"כ משירת משה והכירה כ"כ גאה גאה מן "סוס ורוכבו רמה בים", הרגישה שיש בומן הזה התגלות כ"כ ופתח לנשים להתרומם ולהתעלות מה שלא היה עד אז.

במכילתא (בשלה ד, יד) כתוב ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי. הנשים השפחות שהיו רחוק מראות גדלות ה', חסדין נפקחו עיניהן ואפי' מרים עצמה הרגישה שינוי לטוב לעליה היא נעשית עתה נביאה חדשה, מדרגה אחרת, לא הנביאה הקדמת מימות לידת משה רק הנביאה שנעשית עתה לנביאה. כמו שמפרש הכלי יקר אמרה לעצמה לא על לשחוק עתה צריך להתחזק למעשה, לא מספיק בשכל, ביודים, במה רק לשחוק כל חלקי הגוף כולם יחד יאמרו שירן להם "סוס ורוכבו רמה בים", מרים בעצמה נביאה חדשה כל הנשים השפחות נתעלו במדרגה גלוי שכינה שיכולים לראות, כ"כ נעשה ונתגלה וכלט ע"י לקיחת החופים והמחולות הידיים והרגלים האכזרים

R. Miller

land," had been communicated through a dream or through Divine inspiration...⁴⁷

Rabbi Dessler explains the words of the Ramban.

סגלתם של מעשים חיצוניים היא לקבע בלב את ההכרה וההתעוררות הרוחנית שהאדם חש אותן. כי אם לא יקבע אותן מיד במעשה, עלולת הן להשאר רגשי סרק.

* It is external actions which fix and consolidate in the heart any intellectual recognition and spiritual inspiration that a person may experience. If one does not fix these things immediately in the form of a physical action, the inspiration is liable to bear no fruit and to remain barren.⁴⁸

It is not only that, unless brought to fruition, feelings of inspiration will dissipate. Any emotion or excitement which is not acted upon will be detrimental to a person. Our Sages compare one whose knowledge exceeds his actions to a tree with many branches and few roots. In the face of a strong wind, the tree could easily succumb. The more branches possessed by the tree, the more liable it is to fall. The extra branches do not add to the security of the tree; they only place it in an even-more precarious position.

Avraham underwent a prophetic experience. He encountered transcendence. To thank God for this he brought a thanksgiving offering. He thus fixed his feelings of gratitude into a physical action. In this way, he shielded his fervor from becoming רגשי סרק, futile, abortive emotions. Avraham thus circumvented the danger to which a person is subject when emotions are aroused without bearing fruit in the physical world.

This principle is mentioned by the Ramban himself, just one verse earlier:⁴⁹ All decrees which are accompanied by a physical action will endure in the face of any eventuality. It was for this reason that prophets often performed a physical action with their prophecy.

An example of this is Yirmiyah, who after forecasting the downfall of Bavel, threw a stone into a river, thus physically depicting Bavel's downfall.

31 Hearing words of Torah can stimulate a person's emotions; new ideas make a profound imprint upon a person. Without anchoring the inspiration with a physical action, that which one heard not only does not bear fruit, it is detrimental to one's spiritual wellbeing. The initial acquisition of knowledge is termed וידעת היום: fulfillment of the injunction, "You shall know today."⁵⁰ The continuation of the verse: והשבת אל לבבך — "You shall impress it upon (literally, return it to) your heart," is the task then incumbent upon man. One must allow the words to permeate one's being and affect one's heart, one's very self. This is achieved through reviewing and meditating upon the information which has been acquired. It is only when considering the information again that one realises the inner changes and development which are incumbent upon oneself. One permanently acquires the knowledge as a result of the actions which stem from the initial comprehension.

When a person reviews that which has been gained, internal changes take place, such that he can no longer be considered the same person as the one who learned the information the first time. Thus we can understand the following:

היום הזה ה' אלקיך מצוה...

Today the Eternal, your God, is commanding you.⁵¹

Rashi defines the expression, "today":

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים כאלו בו ביום נצטוית עליהם.

Every day they should be in your eyes like new, as if you had been commanded them today.⁵²

Is the Torah, in this injunction, recommending self-deception?

באופן שהישגת נעשו כחדשות ו' עס' י'! או עוסקים עתה ותמיד, כי העיקר ליישב האמונה המושכלת ובפרט המקובלת כחשכל ודעת, כאופן כי גם אם לא ה' כצוה ליכור יציאת מצרים, או לשמור את השבת בכל דתי/ היה די לנו ליחד מוסד מעשי יציאת מצרים לבד, כי נחברר אז יכולת השי"ת, וכי הוא כל יכול, ומושל על כל העולם כולו, ומשניה על מעשי בני אדם, ושכר ועונש. וגם ענין שבת, אשר כל הלשונות באומות העולם קוראים לשבת — שבת, הרי שכולם עונים ואומרים ששבת הקב"ה בשבת, אחרי חדשו את העולם, היש מפורסמת יותר מזה? ומכ"ש שנצטוונו לזכור יציאת מצרים שני פעמים ביום, וככל שבוני לשמור את השבת עם כל פרטיו, היש יותר מזה מפורסמת שאין צריכין ראי' ? ואם יעשה זאת האדם בהרגש הזק ודעק הזקא יהא נחשב לו כאילו הירשם. כתבנו רק כמה פן הים מה שיש לזכור בזה. ולבא לזה צריך עיון רב, להתמיד עיניו בזה כפי מה שיוכל.

It is axiomatic that the Torah is exclusively truth. How then can we understand this requirement?

32 Once a person has fixed an idea in his heart, he is no longer the same person as he was previously. Having actualized intellectual knowledge through spiritual labour, he has succeeded in transforming part of his inner being, undergoing a rebirth. Thus, to fulfill the need of constant freshness in one's spirituality, one must be constantly considering and implementing changes as a result of knowledge gained. Then, the commandments will truly be new every day, being fulfilled each day by a new individual. Since the person is new, another impression is made on him, unlike any ever made before, for it is novelty which creates the greatest impressions. The cycle continues: further repetition makes ever more profound impact, the knowledge being perpetually new, for the person himself is never static. It is through this method that we can embark upon a journey of unceasing growth.

The Mesillath Yesharim writes that the purpose of his work is realised only through repeated perusal. For iteration leads to an internalization of the knowledge, a fixing into one's heart. It is thus that one becomes a new person. The words can then be read again, and will again make a tremendous impression, for the words themselves are new, being read by a different person. The original inspiration will be transformed into a supply of fruit which is constantly being replenished. Mere excitement at hearing new Torah insights is insufficient, and could even be dangerous. Instead, continuous building and inner development is required, both of which result from the words which have been heard, and both of which generate a perpetual feeling of newness. May we merit to perpetually feel the sparkling freshness of Torah, through constant transformation of our personalities.

134 / RABBI AVIGDOR MILLER SPEAKS

33

Lost in our habits

One major difference between us and Adam and Chava is, as we have mentioned, hergel, custom, habit. When you open a siddur, the words are tremendously inspiring. A gentile female author named George Eliot writes that she once walked into a Jewish synagogue in London. She sat in the women's section and opened a siddur and she was tremendously inspired. Then she looked down at the Jews and wondered whether they realize what they have. Yeshayahu HaNavi said: ya'an nigash ha'am hazeh¹⁰ -- for this people have come close to Me. Jewish people came close to Hashem when they stood up in Shemoneh Esrei. Befiv uvisfasav kibeduni -- they honored Me with mouth and with lips. They said wonderful, noble, inspiring words, but libam richak mimeni -- their heart [and mind] was far away from me.

Yeshayahu didn't mean to say that they were davening without knowing what they were saying, as we sometimes do. They didn't daven without kavannah; it was impossible in those days to say words

without thinking! There is no question that they thought about peirush hamilim, about the words they were saying, but that type of thinking was not enough. V'libo richak mimeni — they weren't excited over the tefillah. They thought about the words in a habitual way — "Their mind is far away from Me," Hashem said. Since they lost enthusiasm in what they were saying, אֲנִי יוֹסֵף לְהַפְלִיא אֶת הָעָם הַזֶּה הַפְּלֵא נִפְלֵא — I am going to bring upon these people a very great catastrophe." The people deserved this punishment because they lost the inspiration that the tefillah offered, they did not utilize the opportunity to become excited and become ennobled by the tefillah. The words of the tefillah are tremendously noble words. We are obligated to utilize these words that are prescribed especially to inspire us to the greatness that we could acquire from saying them properly. The tefillos were composed for the purpose of elevating our minds — רְבִירִים שְׁעוֹמְדִים בְּרִמּוֹ שֶׁל עוֹלָם — tefillah places you berumo shel olam; you reach the top of the world with your tefillah. Let's think about what you are saying in tefillah.

ונראה בזה כח הבטחון של הנשים צדקניות, והומדה טובה שנמצאת בבנות ונשי בני ישראל, להיות בעלות בטחון ולא להתיימש מן הגאולה, וזוהי הבינה היתירה בבנות ישראל ועיין בפרושנו שמות ג-ד. וגם אנו רואים מזה חשיבות שמחה של מצוה, שבשעה רצינית כזו - בשעת סכנה ושעבוד - הרגישו את הצורך להכין תופים לצורך שמחה על הנסים שבטוחות היו שיבאו.

היו אמת כי גדלה אמונתם של אותן צדקניות עד שידעו בכירור שהקב"ה עושה להן נסים, אבל זה רק אמונה, משא"כ נבואה היינו דבר ה' הנמסר לנביא לדבר מלה במלה ובאו הדברים לנביא שיגיד ולא להיות כובש נבואתו, וזהו מה שאמרה מרים כהייתה אחות אהרן היתה נביאה ממש, משא"כ מה שלקחו התופים היו רק מצד אמונה. וזהו ג"כ מפורש בכתוב, ויקא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויאמינו בד' ובמשה עבדו או ישיר, ופרש"י מכאן לתחיית המתים, ולכאורה מה שייך כאן ויאמינו, אם ראו כמו עיניהם, אלא דבא לפרש דהאמינו דמה שראו אינו אלא ספה מן הים מה שיתגלה להם לעתיד בתחיית המתים וזהו אמונתם כי עוד יזכו לכמה מעלות ומדרגות טובות, משא"כ השירה גופא אמרו מצד נביאות ממש, דכל אחד מישראל ענו פה אחד אחר משה אשירה לד', וזהו מה שאמרו חז"ל ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, דהוי נבואה ממש, ודו"ק.

במעשה זה של הנשים הצדקניות שהוציאו תופים ממצרים, יש לנו לראות דוגמה נפלאה לשלוח הנפש. בזמן שמתהווים מהפכה ושינוי מצב כזה של יציאת מצרים, הן לא שכחו לדאוג ולסדר פרט קטן כזה.

ואולי זהו אחד מהטעמים לכך שהתורה מחשיבה ומעלה על נס ומציינת את הדבר הזה שהנשים יצאו בתופים. (וראה טעם נוסף מש"כ לעיל יד, לא.)

ללמדנו, שבכל המצבים והנסיבות אדם צריך לשמור על שלוחת נפשו, לא להתבלבל ולא לצאת מגדרו בעת ההפוכות ושינויי מצב.

ואינא מצדיקים וי"ע, שא' הענינים במה שאחזיל שהקב"ה יעשה לעתיד לבוא מחול לצדיקים, הוא משום שמחול הוא עגול, בעגול אין קרוב או רחוק, כולם שרים ביחס לנקודה האמצעית, לומר לך, כי יהודי עובד את ה' יתברך בבחינת מחול, בכל דבר הוא מוצא עבדות ה', בכל דבר הוא מוצא את ה"זה ה' קוינו לו" עמך כולם צדיקים, לכל יהודי יש בחינת "צדיק יסוד עולם" כתי צדיק דאחזי שמיא ואדעא, כל הסובב אותו הוא עבודת השם, ועיי' הכל אפשר להתקרב לאבינו שבשמים באותה מדה, כל יום ויום הוא מחול, יללו שמו במחול, ר"ת שב"י שבתי בבית ה' ר"ת שב"י, ורומז, אין יהודי יכול לעשות שכל חייו יהיו שבתי בבית ה', אכשיהודי יודע שלא משנה היכן שהוא נמצא, ובמה הוא עוסק, וזוכר שהכל הוא עבדות ה', ממילא כל חייו הם שבתי בבית ה'.

לעולם יהא אדם ירא שמים בגלוי ובסתר התחלת ההכנה לימים הנוראים, בכחינה מסוימת, הוא מט"ו אב, יום שכנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים, יום שמאיר בו בחינת מחול, מחול רומז שהכל שורה אין דבר קרוב יותר או רחוק יותר, אין דבר פלוני שהוא רחוק מעבודת ה', הידיעה וההרגשה ה' הו, מביא את השמחה האמיתית, את הריקוד האמיתי וזהו בחינת ה' באור פניך יהלכון, אפי' שנדמה, או דער זאך איז עפעס א צוקלאפטע סתורה, או דאס, איז עפעס א תורודעדיגע סארט עבודה, (שהדבר הזה הוא סתורה גרועה הדבר הזה הוא רעוע ושבור בתנועה), כלל ישראל הם יודעי תרועה, הם יודעים שאפי' העבודות הללו, די צוקלאפטע עבודות, די צוקלאפטע זמנים, (העבודות החלשות הזמנים החלשים), הכל הוא באור פניך יהלכון, נבקעו עליזנים ותחתונים, וראו שהוא יחיד, יודעים

פעמים שזה בחינת אשירה לה' בחיי, עצם המצבים של החיים שלי הם שירה לה', העבודה היא השירה לה', וכל המצבים המתחדשים בכל רגע, הם הכלי זמר של הניגון הנפלא הזה, אהללה ה' בחיי כשיהודי יודע והי את זה, זהו קבלת עול מלכות, עבודת המלכויות הגדולה ביותר, השיר הנפלא ביותר להי"ת, הילדים ובני הבית זה שעומד לידו בחפילה, וכל שאר המצבים, כולם מצטרפים להיות כלי זמר לניגון החביב הזה, זמרו לאלוקים זמרו, שרים שירה עצומה ונפלאה להי"ת.